

ความสำคัญ ๙ อย่าง ในวันอาสาฬหบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

โดย ดร.สรณพ นาควานิช หัวหน้าโครงการสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ กปว.

คนไทยส่วนใหญ่โชคชะตาที่เกิดมาแล้วเป็นชาวพุทธทันที เรียกว่า มีพระพุทธรเจ้า ประมัตถอนุตตรสัมมาสัมโพธิ คัมภีร์ ๓,๕๘๔,๑๙๒ พุทธะ (นโม ครั้งที่ ๑ ปัญญาธิกะพุทธะ ๕๑๒,๐๒๘ พระองค์ นโม ครั้งที่ ๒ สัทธาธิกะพุทธะ ๑,๐๒๔,๐๕๕ พระองค์ นโม ครั้งที่ ๓ วิริยาธิกะพุทธะ ๒,๐๔๘,๑๐๙ พระองค์) ตอนที่แย่งกันมาเกิดกับสัตว์คู่อาฆาต เจ้า กัมมนายเวร ๕๐๐ ล้านชีวิต ทุกคนอยากเกิดเป็นมนุษย์ เพื่อจะได้เป็นพระพุทธรเจ้า ต้องการบันลือธรรม อันเป็นความปราถนาในวันเปิดสามโลกที่พระพุทธรเจ้าบังดาลให้เห็นกันทั้งสัตว์ตบถ มนุษย์ และเทวดา รวมพรหมโลกในวันเทโวโรหณะ หรือวันเปิดโลก วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ วันสิ้นสุดการเข้าวัสสา ก่อนวันถวายผ้ากฐินวันแรกคือแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑

นักเรียนชาวพุทธสมัยก่อนได้เรียนวิชาศีลธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง ต่อมาการเรียนทางโลกลดจำนวนวิชาลง จึงลดโอกาสเรียนรู้พื้นฐานด้านพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวพุทธรุ่นหลังไม่รู้แล้วว่า ธรรมวินัย ๘๔,๐๐๐ ธรรมชั้น ประกอบด้วย **เหตุและผล** สมัยพุทธกาลมี ธรรมวินัย ๒ อย่าง จำแนกเป็น ธรรม มี ๒ จำนวน ๖๓,๐๐๐ ธรรมชั้น คือ (๑) สุตตันตะ ๒๑,๐๐๐ ธรรมชั้น (เป็นผล) เป็นเรื่องราวของบุคคลต่าง ๆ อันเป็นพุทธสาวกที่เกิดมาแล้วจะบันลือธรรมฝ่ายหนึ่ง เช่น มหาอัญญาโกณฑัญญะที่ได้ฟังธรรมจักกัปปวัตตนสูตรในวันอาสาฬหบูชา วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ อีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นฝ่ายอกุศล จะไม่บันลือธรรม เช่น พญามาราธิราช ซึ่งมาขัดขวางเพราะได้รับพยากรณ์จากพระพุทธรเจ้าองค์ก่อน ๆ ว่า จะทำหน้าที่ขัดขวาง เพื่อจะเป็นพระมหาโพธิสัตว์ ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้าในอนาคตต่อไป หรือท่านมหาเทวทัต มหาจิณณาณวิกา ท่านมาขัดขวางเพื่อจะลงอเวจี แล้วขึ้นมาตรัสรู้เป็นพระปัจเจกพุทธะ เราจึงไม่ควรไปกล่าวติเตียนปรามาสท่านเหล่านั้น (๒) อภิธรรม (๔๒,๐๐๐ ธรรมชั้น) ซึ่งเป็นเหตุแห่งการบันลือธรรม ส่วนวินัย ๒๑,๐๐๐ ธรรมชั้น (เป็นผล) เป็นการวางกฎเกณฑ์ให้ภิกษุ ภิกษุณี (หญิง/ชาย ที่มีอายุ ๒๐ ปี ปัพพชชาเป็นภิกษุ ภิกษุณีได้ แบบบัญญัติ จตุตถกัมมวาจา มีคำกล่าวขอบวชว่า “อุกาสะ วันทามิ ภันเต...”) แล้วต้องสำรวมระวังให้ประพฤติทางกายและวจีให้เรียบร้อย แตกต่างจากฆราวาส พระพุทธรเจ้ามีการบัญญัติวินัย ในวัสสาที่ ๒๐

ต่อมาหลังพุทธปรินิพพาน ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๔ พระอรหันต์ได้ขยายเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นติปิฎก มีพระวินัย พระสุตตะ พระอภิธรรม และในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๔๓๓ พระเจ้าวิภูษคามณีอภัย ซึ่งทรงจำพระไตรปิฎกได้ทั้งหมด จึงเป็นองค์ราชูปถัมภ์ภอาราธนาให้พระอรหันต์ ๑,๐๐๐ ท่านทำสังคายนา (มาเจริญธรรม สวดท่องขึ้นพร้อมกัน หากมีคำเสียงแตกต่างจะแก้ไขให้ตรงกัน เพราะพระอรหันต์จดจำได้หมดเรียกว่า ธรรมปาละ) และให้จารึกลงในใบลาน เพราะทรงเห็นแล้วว่า คนพุทธรุ่นหลังจะจดจำได้น้อยลงไป

ด้วยเหตุนี้ หลังพุทธปรินิพพาน ๕๐๐ ปี คนเริ่มสร้างพระพุทธรูป นำโดยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช กษัตริย์ชาวกรีกที่หันมานับถือพุทธศาสนา จึงได้ออกแบบสร้างพระพุทธรูป ปางคันธราชเพื่อเอาไว้สักการบูชา ต่อมา มีการสร้างแบบมถุรา แบบคุปตะ แบบปาละ-เสนะ แบบอมราวดี แบบปาละวะ แบบโจฬะ เป็นต้น จึงเป็นเหตุทำให้คนไม่สนใจมาศึกษาธรรมที่ถูกต้อง เราชาวพุทธรุ่นปีมหาพุทธชยันตี ๒๖๑๓ วัสสา ต้องมาสนใจที่เหตุ คือ อภิธรรม ๔๒,๐๐๐ ธรรมชั้น โดยเฉพาะการจดจำ จิต ๑๒๑ เจตสิก ๕๒ รูป ๒๘ นิพพาน ๑ อันเป็นบรมถะธรรม อันสำคัญยิ่งต่อการรู้เข้าใจและบันลือธรรมได้จริง

ความสำคัญ ๙ อย่างในวันอาสาฬหบูชา วันขึ้น (สุกกะปักขัสสะ) ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ (อาสาฬหมาสัสสะ) ปัจจุบัน เป็นปีมหาพุทธชยันตี ๒๖๑๓ วัสสา ตรงกับวันเสาร์ที่ ๒๐ กรกฎาคม มหาพุทธปรินิพพาน ๒๕๖๗ วัสสา มีดังนี้

- ๑) มหาโพธิสัตว์ที่สถิตย์ ณ สะพานชั้นดุสิตา เสด็จลงมาปฏิสังขรณ์อุ้งพระครรภ์พระมหาโพธิสัตว์มาตา พระนางสิริมหามายาเทวี ในนิมิตเป็นพระยาช้างสีทองอันเชิญดอกบัวตูมมาประทักษิณาวัด ๓ รอบ และประทับในพระครรภ์นาน ๑๐ เดือน

พญาช้างมหาโพธิสัตว์

- ๒) มหาโพธิสัตว์เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงพระชนมายุ ๒๙ วัสสา ได้เสด็จออกมหาภิเนษกัมม (ออกบวช) ในตอนเช้า โดยทรงม้ากัณฐกะ พร้อมด้วยฉันทะ ออกจากมหานครกปิลพัสดุ์ ไปยังแม่น้ำอนิมานที ทรงปลงพระเกศาแล้วทรงโยนขึ้นสู่อากาศ เทพเทวาได้อันเชิญประดิษฐาน ณ พระเกศแก้วมณีเจดีย์สะพาน ชั้นดาวดึงสา ชั้นที่ ๒ ทรงครองผ้ากาสาวะ เป็นปฐมภิกขุองค์แรก

ถวายเป็นเกศา ณ อนิมานที

- ๓) พระมหाराหุลราชกุมารทรงประสูติกาลในวันนี้ ต่อมาท่านได้บัพพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๗ วัสสา จนบรรลุพระอรหันต์และเสด็จขึ้นไปปรินิพพานบนสะพานชั้นดาวดึงสา ก่อนพระพุทธเจ้าและก่อนพระอุปัชฌาย์คือพระมหาสารีปุตต
- ๔) ปรมัตถอนุดตรสัมมาสัมโพธิทรงประกาศคำว่า “พุทธะ / พุทธโ” ต่อปัญจวัคคีย์ ทั้ง ๕ ณ ปัญจวัคคีย์เจดีย (ปัจจุบันเรียกว่า เจาคันทีสถูป) บริเวณใกล้ฉิมเมกขสถูป ประมาณ ๕๐๐ เมตร

ปญจวัคคีย์สถูป เมืองพาราณสี

- ๕) ปรมัตถอนุตรสัมมาสัมโพธิทรงแสดงอัมม ครั้งแรก เรียกว่า ปฐมเทศนา “อัมมจักกัปปวัตตนสูตร” ให้แก่มหาอัญญาโกณฑัญญะและสหายพรหมอีก ๑๘ โภคิ (๑๘๐ ล้านท่าน) จนบันลือรียปुकคล ขึ้น โสตาปันนะ ณ บริเวณอัมเมกขสถูป ปาอิสิปตนมฤคทายวัน ป่าสวนกวาง ป่าสาละ ซึ่งปญจวัคคีย์ ทั้ง ๕ ได้ฟังอัมมจักกัฯ แต่ได้บันลือเพียงท่านมหาอัญญาโกณฑัญญะ ในฐานะมนุษย์ ส่วนท่านวปปะ บันลือในวันต่อมา แรม ๑ ค่ำ ท่านภททियะ บันลือ แรม ๒ ค่ำ ท่านมหานามะ บันลือในวันแรม ๓ ค่ำ และท่านอัสสชิ ได้บันลือในวันแรม ๔ ค่ำ ทั้ง ๔ ท่านบันลือด้วยอัมม “อัมมใดเกิดแต่เหตุ ตถาคตทรงแสดงเหตุ นั้น และความดับของเหตุ นั้น...”

อัมเมกขสถูป เมืองพาราณสี

- ๖) บังเกิดปฐมสังฆะ ท่านแรก คือท่านมหาอัญญาโกณฑัญญะ ท่านบันลือโสตาปันคนแรก ขณะเป็นฆราวาส จึงได้ชื่อว่า “สังฆะ” สังฆะ คือ พระโสตาปัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์
- ๗) ปรมัตถอนุตรสัมมาสัมโพธิทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ปราบเดียริถีย์ ปริพาชกทั้ง ๖ (อนาคตจะเป็นพระปัจเจกพุทธะ) ณ ควงไม้มะม่วง เมืองสาวัตถี และเสด็จขึ้นสู่สวรรค์ชั้นดาวดึงสา เพื่อทรงแสดงอภิอัมมตลอด ๙๐ วัน ในช่วงเข้าวัสสา เพื่อโปรดเทวตาให้บันลืออัมม ๘๐๐ ล้านท่าน โดยมีท่านเสตะเกตุเทพบุตร (อดีตะท่านสิริมหามาตา) เป็นประธานและได้บันลือรียปुकคลขึ้นโสตาปันนะ ถือเป็นการแสดงความกตัญญูโปรดมหาโพธิสัตตมาตาให้เป็นมนุษย์สเทโว หรือเรียกว่า ได้อัมมสัญญา ตามที่เรียกกันทั่วไปว่า พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก ความหมายที่จริงคือ พ่อคือพระเจ้าสุทโธทนะได้บันลือพระอรหันต์ในวัสสาที่ ๕ แม่คือพระนางสิริมหามาตา บันลือโสตาปันในวัสสาที่ ๗ ลูกคือพระพุทธเจ้า ส่วนพวกเราทั้งหลายมีพ่อแม่ไม่สนใจอัมม เป็นเพียงปุถุชนเท่านั้น อย่าไปเรียกให้ท่านปาปกัมมเปล่า ๆ
- ๘) เกิดปฐมภิกขุณี ขึ้นครั้งแรก คือ ท่านมหาปชาปตีโคตมี (แม่ณม) ทรงได้รับ “ครุอัมม ๘” ณ ภูฏาคารสาลา ป่ามหาวัน เมืองเวสาลี ในวัสสาที่ ๕ ต่อมาท่านมาพิจารณาอัมม จนบันลืออัมม เป็นพระอรหันต์เถรี บริเวณสถูป

ห่างออกไปราว ๑ กิโลเมตร ปัจจุบันคือเขตวิเวกภูมิคุ้มกันมหาชาปตีโคตมีอรหันตเถรีชยันตี ๒๖๐๐ ที่มีที่ดินเชื่อมแนวสถูปของท่านสาิกยานี ๕๐๐ แนวป่าไผ่ ป่าตาลและสถูปของท่านมหาชาปตีโคตมีเจติยะ ท่านมหาชาปตีอรหันตเถรี พร้อมมหาสาิกยานีอรหันตเถรี ๕๐๐ ได้ทูลลาปรินิพพานและแสดงอภิญญาฤทธิ์ใหญ่กว่ามหาอัครสาวก ทรงบริเวณ วิเวกภูมิจำแห่งนี้ ต่อปรมัตถอนุตรสัมมาสัมโพธิ

ท่านมหาชาปตีโคตมีอรหันตเถรี ทรงรับครุฑम्म ๘
ณ ภูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน เวสาลี

จุดยอดบนเนินสถูป
ของท่านมหาชาปตีโคตมีอรหันตเถรี

๙) ทำให้มีครบ พุทธจตุปริสา ครบ ๔ มีภิกขุ อุปาสก อุปาสิกา ภิกขุณี ในวัสสาที่ ๕ สมกับคำที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพญามาราริราชว่า เมื่อใดที่ยังมีไม่ครบพุทธบริสัท ๔ พระองค์จะไม่ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน บัดนี้มีครบแล้ว หมายความว่าชาวพุทธสามารถสร้างบุญกุญญ์กริยาวัตถุ ๑๐ ได้สมบูรณ์แล้ว เปรียบเหมือนรถยนต์ ๔ ล้อขับเคลื่อนได้อย่างดี ไปสู่เป้าหมายได้อย่างปลอดภัย และมีสงฆ์สองฝ่ายเกิดขึ้นที่เมืองเวสาลี คือภิกขุสงฆ์ (อดีตเจ้าชายสาิกยะ ๕๐๐ ภิกขุอรหันต์) และ ภิกขุณีสงฆ์ (อดีตมเหสี สาิกยานี ๕๐๐ ภิกขุณีอรหันต์)

ดาวดึงส์ป่าณทุกัมพลสิลาอาสนะพุทธมหาวิหาร
ณ วิเวกภูมิคุ้มกันมหาชาปตีโคตมีอรหันตเถรีชยันตี
๒๖๐๐ เมืองเวสาลี พุทธภูมิ